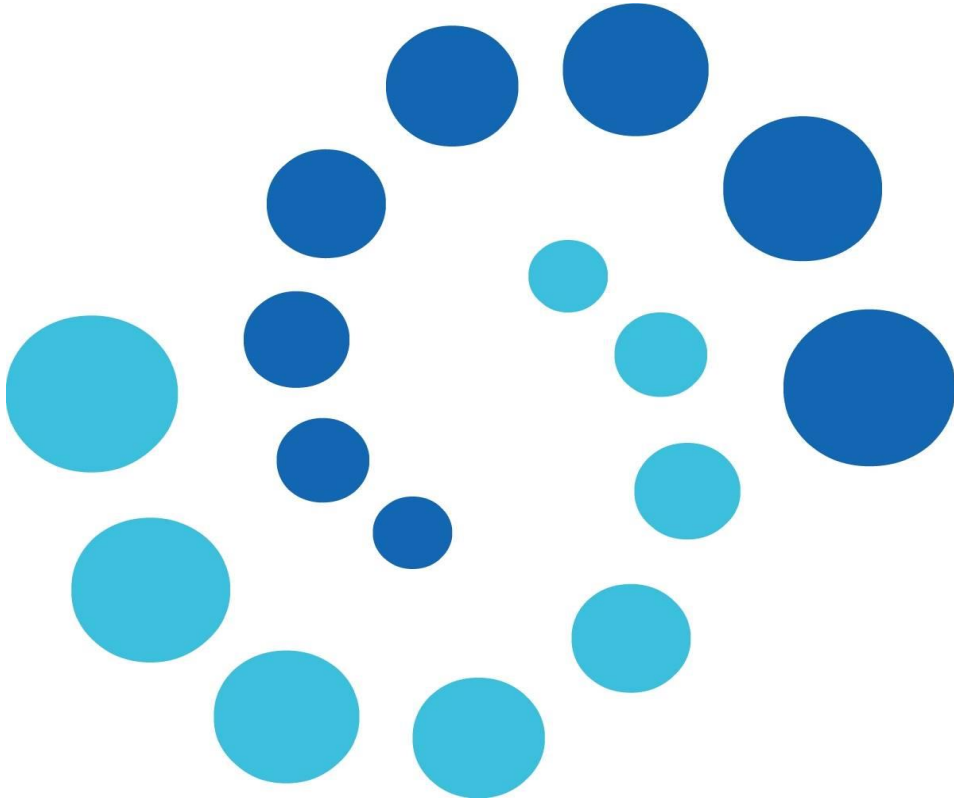

Sınrsız Eğitim ve Araştırma Dergisi

The Journal of Limitless Education and Research

Mart 2018
Cilt 3, Sayı 1

March 2018
Volume 3, Issue 1

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi

Mart 2018, Cilt 3, Sayı 1

The Journal of Limitless Education and Research

March 2018, Volume 3, Issue 1

Sahibi

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

Owner

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ

Editör

Doç. Dr. Ayşe Derya IŞIK

Editor in Chief

Assoc. Prof. Dr. Ayşe Derya IŞIK

Editör Kurulu

Prof. Dr. Fatma SUSAR KIRMIZI
Doç. Dr. Gülden TÜM
Doç. Dr. Özlem BAŞ
Dr. Aysun Nüket ELÇİ
Dr. Ayşegül TURAL
Dr. Beyhan CAN
Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI
Dr. Bilge SULAK AKYÜZ
Dr. Burçin GÖKKURT
Dr. Menekşe ESKİCİ
Dr. Oğuzhan KURU
Dr. Seçil KARTOPU
Dr. Sema SULAK
Dr. Serpil ÖZDEMİR
Dr. Süleyman Erkam SULAK
Dr. Tanju DEVECİ
Dr. Yasemin KUŞDEMİR
Dr. Yılmaz KARA

Editorial Board

Prof. Dr. Fatma SUSAR KIRMIZI
Doç. Dr. Gülden TÜM
Doç. Dr. Özlem BAŞ
Dr. Aysun Nüket ELÇİ
Dr. Ayşegül TURAL
Dr. Beyhan CAN
Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI
Dr. Bilge SULAK AKYÜZ
Dr. Burçin GÖKKURT
Dr. Menekşe ESKİCİ
Dr. Oğuzhan KURU
Dr. Seçil KARTOPU
Dr. Sema SULAK
Dr. Serpil ÖZDEMİR
Dr. Süleyman Erkam SULAK
Dr. Tanju DEVECİ
Dr. Yasemin KUŞDEMİR
Dr. Yılmaz KARA

Dil Uzmanı

Dr. Serpil ÖZDEMİR
Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI

Philologist

Dr. Serpil ÖZDEMİR
Dr. Bilge BAĞCI AYRANCI

Yabancı Dil Sorumlusu

Dr. Bilge SULAK AKYÜZ
Dr. Tanju DEVECİ

Foreign Language Specialist

Dr. Bilge SULAK AKYÜZ
Dr. Tanju DEVECİ

İletişim

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği
74100 BARTIN - TÜRKİYE
e-posta: editor@sead.com.tr

Contact

Limitless Education and Research Association
74100 BARTIN - TURKEY
e-mail: editor@sead.com.tr

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi (SEAD), yılda üç kez yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir.

Yazıların sorumluluğu, yazarlarına aittir.

Journal of Limitless Education and Research (J-LERA) is an international refereed journal published three times a year.

The responsibility lies with the authors of papers.

İNDEKSLER

Kapak: Dr. Ayşe Derya IŞIK

Sınır Sız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 3, Sayı 1

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 3, Issue 1

Yayın Danışma Kurulu (Editorial Advisory Board)

- Prof. Dr. Ahmet ATAÇ, Celal Bayar University, Turkey
Prof. Dr. Ahmet KIRKILIÇ, Atatürk University, Turkey
Prof. Dr. Ahmet SABAN, Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof. Dr. Ali Murat GÜLER, Middle East Technical University, Turkey
Prof. Dr. Ali Ulvi YILMAZER, Ankara University, Turkey
Prof. Dr. Asuman Seda SARACALOĞLU, Adnan Menderes University, Turkey
Prof. Dr. Ayfer KOCABAŞ, Dokuz Eylül University, Turkey
Prof. Dr. Cemal YILDIZ, Botschaft der Republik Türkei Botschaftsrat für Bildungswesen, Germany
Prof. Dr. Christine SUNİTİ BHAT, Ohio University, ABD
Prof. Dr. Emine KOLAÇ, Anadolu University, Turkey
Prof. Dr. Erkut KONTER, Dokuz Eylül University, Turkey
Prof. Dr. Ersin KIVRAK, Afyon Kocatepe University, Turkey
Prof. Dr. Esra BUKOVA GÜZEL, Dokuz Eylül University, Turkey
Prof. Dr. Fatma SUSAR KIRMIZI, Pamukkale University, Turkey
Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ, Ankara University, Turkey
Prof. Dr. Hakan Şevki AYYACI, Karadeniz Teknik University, Turkey
Prof. Dr. Hüseyin KIRAN, Pamukkale University, Turkey
Prof. Dr. Muhsine BÖREKÇİ, Atatürk University, Turkey
Prof. Dr. Mustafa ERGÜN, Afyon Kocatepe University, Turkey
Prof. Dr. Mustafa Murat İNCEOĞLU, Ege University, Turkey
Prof. Dr. Mustafa Sami TOPÇU, Yıldız Teknik University, Turkey
Prof. Dr. Mustafa Volkan ÇOŞKUN, Muğla Sıtkı Koçman University, Turkey
Prof. Dr. Nurettin ŞAHİN, Muğla Sıtkı Koçman University, Turkey
Prof. Dr. Perihan YALÇIN, Gazi University, Turkey
Prof. Dr. Peter MATHER, Ohio University, ABD
Prof. Dr. Salih ÇEPNİ, Uludağ University, Turkey
Prof. Dr. Selma YEL, Gazi University, Turkey
Prof. Dr. Songül ALTINIŞIK, TODAİE, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Abdullah ŞAHİN, Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Ali MEYDAN, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Turkey

Assoc. Prof. Dr. Ayşe Derya IŞIK, Bartın University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Berna Cantürk GÜNHAN, Dokuz Eylül University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Çığdem KILIÇ, Abant İzzet Baysal University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Demet GİRGIN, Balıkesir University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Duygu UÇGUN, Ömer Halis Demir University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Elza SEMEDOVA, Khazar Universty, Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Esin Yağmur ŞAHİN, Çanakkale Onsekiz Mart University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Fulya ÜNAL TOPÇUOĞLU, Dumlupınar University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Gizem SAYGILI, Süleyman Demirel University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Gülden TÜM, Çukurova University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Güliz AYDIN, Muğla Sıtkı Koçman University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Hakan UŞAKLI, Sinop University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Hüseyin ANILAN, Eskişehir Osmangazi University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. İbrahim COŞKUN, Trakya University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Jodene GOLDENRING FINE, Michigan State University, ABD
Assoc. Prof. Dr. Kadir DEMİR, Georgia State University, ABD
Assoc. Prof. Dr. Kamil İŞERİ, Dokuz Eylül University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Nevin AKKAYA, Dokuz Eylül University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Nil DUBAN, Afyon Kocatepe University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Nuri KARASAKALOĞLU, Adnan Menderes University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Oğuzhan SEVİM, Atatürk University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Pınar GİRMEN, Eskişehir Osmangazi University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Sabri SİDEKLİ, Muğla Sıtkı Koçman University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Sevinc QASİMOVA, Bakü State University, Azerbaijan
Assoc. Prof. Dr. Sibel KAYA, Kocaeli University, Turkey
Assoc. Prof. Dr. Suzan CANHASI, University of Prishtina, Kosovo
Assoc. Prof. Özlem BAŞ, Hacettepe University, Turkey
Asist. Prof. Dr. Dorea GLANCE, Northern Kentucky University, ABD
Asist. Prof. Dr. Jessica HENRY, Penn State University, ABD
Asist. Prof. Dr. Nader AYİŞH, Khalifa University of Science and Technology, United Arab Emirates
Asist. Prof. Dr. Tanju DEVECİ, Khalifa University of Science and Technology, United Arab Emirates

Sınrsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 3, Sayı 1

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 3, Issue 1

Hakem Kurulu (Review Board)

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ, Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Sabri SİDEKLİ, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi

Dr. Bilge SULAK AKYÜZ, Bartın Üniversitesi

Dr. Fadime SEÇGİN, Gaziosmanpaşa Üniversitesi

Dr. Gülsün ŞAHAN, Bartın Üniversitesi

Dr. Seçil KARTOPU, Bartın Üniversitesi

Dr. Sema SULAK, Bartın Üniversitesi

Dr. Süleyman Erkam SULAK, Bartın Üniversitesi

Dr. Yasemin KUŞDEMİR, Kırıkkale Üniversitesi

Değerli Okuyucular,

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisinin Mart 2018 sayısını sunmaktan mutluluk duyuyoruz. Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği (SEAD) olarak 2016 yılından bu yana kesintisiz olarak yayınladığımız Dergimizin amacı eğitim ve araştırma alanına bilimsel katkı sağlamaktır. Bu amaçla kuramsal ve uygulamalı çalışmalarını yayınlama, bilimsel bilgileri ulusal ve uluslararası düzeye aktarma, yeni bilgiler üretilmesine ortam hazırlama sürecine öncelik verilmektedir.

Dergimizin Bilim Kurulu yurt içi ve yurt dışında görevli akademisyenlerin katkılarıyla giderek güçlenmektedir. Akademik kalitesinden ödün vermeden yayın hayatına devam edecek olan Dergimizin hazırlanmasına emeği geçen bütün editör, yazar ve hakemlere teşekkür ediyoruz.

Yılda üç sayı olarak yayınlanan Dergimiz çeşitli ulusal ve uluslararası düzeydeki indekslerde taranmaktadır. Bu sayıda eğitimle ilgili 5 bilimsel araştırmaya yer verilmiştir. Dergimiz, eğitim ve araştırma alanına yönelik makalelerin yanı sıra disiplinler arası akademik çalışmaların yer aldığı seçkin bir yayın olarak okuyucu ile buluşmaya devam edecektir.

Dergimizin eğitim alanına katkıları getirmesini diliyoruz. Saygılarımızla.

SINIRSIZ EĞİTİM VE ARAŞTIRMA DERNEĞİ

Sınrsız Eğitim ve Araştırma Dergisi, Cilt 3, Sayı 1

The Journal of Limitless Education and Research, Volume 3, Issue 1

İÇİNDEKİLER

Makale Türü: Araştırma

Firdevs GÜNEŞ, Ayşe Derya IŞIK

Türkçede Sık Kullanılan Harfler ve Öğretilmesi
Usage Frequency and Training of Letters in Turkish 1 - 26

Tanju DEVECİ

Lifelong Learning Skills in Job Advertisements: The Case of English Language
Teaching 27 - 55
İngilizce Öğretmenlerine Yönelik Yayınlanan İş İlanlarında Yaşam Boyu Öğrenme
Becerileri

Ömer Sinan EVİREN

Kirkpatrick Eğitim Değerlendirme Modeli kullanılarak TÜİK’de Bir Hizmet İçi Eğitim
Programının Etkinliğinin Değerlendirilmesi 56-89
Evaluation of Effectiveness of a Training Program at TURKSTAT by using the
Kirkpatrick Training Evaluation Model

Hacı ÖZDEMİR

Türkiye’de Yerli Televizyon Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerini Açısından Kadının
Sunumu: Aşk-1 Roman Örneği 90-107
The Presentation of Woman from the Social Gender Roles in the Local Television
Serials in Turkey: Aşk-1 Roman Example

Ayşegül TURAL, Fatma Nur KALA

Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Müze Eğitimine Yönelik Özyeterlik İnançları
Prospective Social Studies Teachers’ Self Efficacy Beliefs Regarding Museum
Education 108-121

Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi

Cilt 3, Sayı 1, 1 - 26

The Journal of Limitless Education and Research

Volume 3, Issue 1, 1 - 26

DOI: 10.29250/sead.402700

Gönderilme Tarihi: 06.03.2018

Makale Türü: Araştırma

Kabul Tarihi: 09.03.2018

Türkçede Sık Kullanılan Harfler ve Öğretilmesi*

Prof. Dr. Firdevs GÜNEŞ, Ankara Üniversitesi, firdevsgunes@gmail.com

Doç. Dr. Ayşe Derya İŞİK, Bartın Üniversitesi, aysederyaisik@gmail.com

Özet: Günümüzde harf öğretimi ilk okuma yazma sürecinin öncelikli ve zorunlu çalışmalarından biri olmaktadır. Harfleri tanıma becerisi üç alt bileşenden oluşmaktadır. Bunlar harfin adını bilme, sesini ayırt etme ve yazılışını öğrenmedir. Okula yeni başlayan öğrencilere harfleri öğretmek için önce harfin adı, sesi ve yazılışı ardından da aralarındaki ilişkiler öğretilmektedir. Bunlar birbirini etkilemekte ve öğrencilerin harfleri tanıma becerilerini geliştirmektedir. Dünyamızdaki harf öğretimi çalışmaları incelendiğinde çeşitli yöntemlerden yararlandığı görülmektedir. Son yıllarda ise ilk okuma yazma sürecinde harf öğretimi çalışmalarında harfin adı, sesi, yazım kolaylığı ve dilde kullanım sıklığı ön plana çıkmaktadır. Bu ölçütlerden hareketle öğretilecek harflerin sıralaması yapılmaktadır. Ülkemizde de 2005 yılından bu yana Türkçe öğretim programlarında öğretilecek harflerin sıralaması verilmektedir. Ancak bu sıralamanın 2015 ve 2017 programlarında değiştiği görülmektedir. Bu çalışmada ilk okuma yazma sürecinde etkili bir harf öğretimi için Türkçede sık kullanılan harflerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlü ile Kişi Adları Sözlüğünden alınan toplam 120.151 kelime ile 788.318 harf incelenmiştir. Türkçede en sık kullanılan sesli harf "a" ve "e", sessiz harf ise "k" olmaktadır. İlk on sırada "a,e,k,i,l,m,r,n,t," harfleri yer almakta bu harflerle metinlerin yarısından fazlası yazılmaktadır. Bu durum Türkçenin öğretim üstünlüğünü ortaya koymakta, İngilizceden üstün, Fransızcaya yakın olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan Türkçede sesli harfler %41,22 sessiz harfler ise %58,78 oranında kullanılmaktadır. Türkçe sesli ve sessiz harf kullanımı yönüyle İngilizce ve Almandan üstün Fransızcaya yakındır. Türkçede sık kullanılan harflerin sıralaması "aekilmrntısyudobüşzgçphcvğöfj" şeklindedir. Bu sıralama 2005 Türkçe Öğretim Programında verilen harf öğretimi sıralamasıyla büyük oranda örtüşmektedir. Ancak 2015 ve 2017 Türkçe Öğretim Programlarında verilen harf sıralamasıyla örtüşmemektedir. Etkili bir harf öğretimi için 2017 Türkçe Öğretim Programındaki harf sıralamasının dilimizin yapısına uygun düzenlenmesi, öğretilecek harflerin bilimsel araştırmalara dayalı seçilmesi, ders kitap ve materyallerin yenilenmesi, Türkçemizin öğretim üstünlükleri konusunda yeni araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Harf öğretimi, Kullanım sıklığı, İlk okumayazma öğretimi

Usage Frequency and Training of Letters in Turkish **

Abstract: Letter training is one of the major and compulsory studies of the first literacy training process. The ability to recognize letters consists of three subcomponents: Knowing the name, distinguishing the sound, and learning to write the letter. Students who are new to the school are first taught the name, the voice and the spelling of the letter. This is followed by the teaching of the relations between these elements. Collectively, they influence each other and improve students' ability to recognize letters. When studies of letter training in the world are examined, it is seen that various methods are utilized. Sometimes teaching of the name and order of the alphabet are preferred. At other times, teaching of the vocal is preferred. The order of the letters to be taught is based on these approaches. In the Turkish context, since 2005, the approach has been focus on the order in which letters are taught. However, this approach changed in 2015 and 2017 programs. This study aimed to determine commonly used letters in the Turkish language for effective letter training in the first literacy training process. For this purpose, a total of 120,151 words and 788,318 letters taken from Turkish Language Institution Turkish Dictionary and Person Names Dictionary were examined. We found that the most frequently used vowels are "a" and "e", and the most commonly used constant is "k". We also found that the letters "a,e,k,i,l,m,r,n,t," are in the first ten ranks, and more than half of the words are written with these letters. This reveals the superiority of Turkish training, and shows that the Turkish is superior to the English, and close to the French. On the other hand, vowels are used at 41.22% and constants are used at 58.78% in Turkish. Turkish is superior to English and Germany, close to France in terms of the use of vowels and constants. The order of the commonly used letters in Turkish is the "aekilmrntısyudobüşzgçphcvğöfj". This ranking is in great agreement with the order of letter training in the 2005 Turkish Curriculum. However, it does not coincide with the letter order given in 2015 and 2017 Turkish Curriculum. For effective letter teaching, it is suggested that the order of letters in the 2017 Turkish Language Teaching Program should be arranged according to the structure of our language, selection of the letters should be taught are based on scientific research, the textbooks and materials should be adapted accordingly, and further research into Turkish teaching abilities should be undertaken.

Keywords: Letter training, Usage frequency, First literacy training

Bu makale İntihal.net sistemi tarafından taranmış ve orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

1. Yazar Orcid No: 0000-0002-9449-8617

2. Yazar Orcid No: 0000-0002-9867-0904

*Bu araştırma Sınırsız Eğitim ve Araştırma Derneği tarafından desteklenmiştir.

**This research was supported by the Limitless Education and Research Association.

1. Giriş

Son yıllarda okumanın zihinsel süreçlerine ilişkin uluslararası düzeyde yoğun araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmalarda okuma işleminin sol beyinde bulunan ve kelime tanıma bölgesi adı verilen bir bölgede yürütüldüğü görülmektedir. Bu bölgenin nöronları kelimenin önce harflerini incelemekte, harfleri birleştirerek kelimeyi tanımaktadır. Bir başka ifadeyle kelime tanıma işlemi, sol beyinde yer alan, çok hızlı işlem yapan, karmaşık bir nöron ağının çalışmasıyla gerçekleşmektedir. Bu ağ aracılığıyla kelimenin harfleri tek tek incelenmekte ve harfler birleştirilerek kelime tanınmaktadır. Bunun için okuma sürecinde harflerin hızlı ve doğru tanınması çok önemli olmaktadır. Erken yaşlardan itibaren çocukların harfleri tanıma becerileri geliştirilmeye çalışılmaktadır. Harfleri iyi bilen ve hızlı tanıyan öğrencilerin okuma yazmayı daha erken öğrendikleri görülmektedir. Bu nedenle çoğu gelişmiş ülkede okuma yazma öğretimine kelimenin en küçük birimi olan harflerin tanıtılmasıyla başlanmaktadır. Harflerle sesler birleştirilerek hece ve kelimeler yapılmaktadır. Böylece ilk okuma yazma öğretiminde harf, hece ve kelime tanıma sırası izlenerek beynimizin kelime tanıma işlemine uygun hareket edilmektedir.

Harf, dildeki sesleri simgeleyen işaretlerdir. Her ses bir işaretle simgelandiğinden yazı dilinde çok sayıda harf bulunmaktadır. Bunlar sesleri yazıya çevirmek, hece ve kelimeleri oluşturmak için kullanılmaktadır. Bunların sıralanması alfabe oluşturur. Harfler sesli ve sessiz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ağızdan serbest olarak çıkan sesleri simgeleyenlere sesli harf, bir sesli harfin yardımıyla çıkanlara ise sessiz harf denilmektedir. Bazı kaynaklarda sesli harflere “tam sesli”, sessiz harflere ise “yarım sesli” harf denilmektedir. Çünkü sessiz harflerin de sesi vardır. Harflerin alfabe içerisinde sıralanmasına alfabetik sıra denilmektedir. Bu sıralama işlemi bilimsel çalışmalara dayalı olarak yapılmaktadır. Türk alfabesinde dilimizin seslerine göre 29 harf bulunmakta, her harf bir sesin karşılığı olarak kullanılmaktadır.

Çocuklar üç yaşından itibaren harfleri öğrenmeye başlamaktadır. Bu durum okul öncesi eğitimle birlikte devam etmektedir. İlkokulda ise alfabedeki bütün harfleri tanıma, her birini ayırt etme, hece ve kelimeleri öğrenme, okuma ve yazma becerilerini geliştirme üzerinde durulmaktadır. Bu çalışmaların başlangıcını harfleri tanıma oluşturmaktadır. Harfleri tanımadan, adını, sesini ve yazılışını bilmeden okuma yazmayı öğrenmek mümkün olmamaktadır. Bilindiği gibi harfler yazılı hece ve kelimelerin temel bileşeni olmakta, okuma yazma sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu nedenle ilk okuma yazma öğretiminin başında harfleri tanıma çalışmaları yapılmaktadır. Bu aşamada öğrencilere seslerin yazılı karşılıklarının harfler olduğu, bunları birleştirilerek hece ve kelimeler yapıldığı, sözlü dil ile yazılı dil arasında düzenli ilişkiler olduğu,

harflerin adı, sesi ve yazılışı öğretilmektedir. Böylece öğrencilerin defalarca duyduğu ve anlamını bildiği kelimeleri yazılı olarak tanınmasına ve okumasına çalışılmaktadır.

Harfleri tanıma becerisi üç alt bileşenden oluşmaktadır. Bunlar *harfin adını bilme, sesini ayırt etme ve yazılışını öğrenmedir* (Hillairet de Boisféron, Colé, Gentaz, 2010). Harfleri tanımak için harflerin adını, sesini ve yazılışını iyi bilmek gerekmektedir. Okula yeni başlayan öğrencilere harfleri öğretmek için sistemli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalarda önce harfin adı, sesi ve yazılışı ardından aralarındaki ilişkiler öğretilmektedir. *Harfin adı*, alfabe de kullanılan adlardır. Örneğin “a” harfine “a”, “b” harfine “be” denilmektedir. *Harfin sesi*, harfin simgelediği seslerdir. Örneğin “f” harfi “fff”, “ş” harfi ise “şşşş” sesini vermektedir. *Harfin yazılışı* ise harfin yazım yönü, büyük küçük yazılışı (A, a), dik, italik yazılışı (Aa, Aa,) gibi olmaktadır. Bunların her biri farklı yöntemlerle öğretilmektedir. Harflerin adı alfabe de adı ve sıralaması veya harf şarkısıyla öğretilmektedir (Helal ve Weil-Barais, 2010). Harflerin sesi ve yazılışı ilköğretimde sürekli okuma ve yazma çalışmalarıyla öğretilmektedir. Bunlar birbirini etkilemekte ve öğrencilerin harf tanıma becerilerini geliştirmektedir (Suha, 2012). Kısaca harf öğretimi ilk okuma yazma sürecinin öncelikli ve zorunlu çalışmalarından biri olmaktadır. Dünyamızdaki uygulamalarda bu konuda çeşitli yöntemlerden yararlanıldığı görülmektedir.

Harflerin adını öğretme: Eskiden okuma yazma çalışmalarına harflerin adını öğretme ile başlanıyordu. Bu konuda bilinen en eski uygulama harf (alfabe) yöntemidir. Bu yöntemde harfler alfabe de adı ve sırasına göre verilmektedir. Bu yöntemin temel ilkesi, kelimeleri okumak için önce harfleri tanımak gerekmektedir. Bunun için öğrencilere “a” dan “z” ye kadar alfabe de bütün harfler sırasıyla öğretilmektedir. Harflerin adını bilmek seslerini öğrenmeye katkı sağlamaktadır. Ayrıca öğrencilerin harflerle sesler arasında ilişki kurmalarına yardım etmekte ve yazının kodunu çözme becerilerini geliştirmektedir. Bu nedenle çoğu ülkede ilk okuma yazma öğretiminde harflerin adını öğretmeye öncelik verilmektedir (Suha, 2012). Çeşitli dillerde yapılan araştırmalar harfleri iyi bilen ve tanıyan öğrencilerin okumayı diğer öğrencilerden daha kolay ve hızlı öğrendiklerini göstermektedir (Foulin ve Pacton, 2006). Bazı araştırmalar ise harf tanıma ile okuma öğrenme arasında doğrusal ilişkilerin olduğu ortaya koymaktadır. Bu durum sadece okuma değil metinleri anlama ve yazma becerilerini de geliştirmektedir. Harflerin adını bilmek sesini öğrenmeyi kolaylaştırdığından harflerin adını iyi bilen öğrencilerin yarıdan fazlası okuma öğrenmede başarılı olmaktadır (Hillairet de Boisféron, Colé ve Gentaz, 2010). Kısaca harflerin adını bilmek ilk okuma yazma sürecinde öğrencilere önemli katkılar getirmektedir.

Harflerin sesini öğretme: Harf tanıma becerilerini geliştirmek için etkili yöntemlerden biri de harflerin sesini öğretmedir. Bu uygulama tarihsel süreç içerisinde ilk okuma yazmada ses yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemde bir kelimeyi okumak için harflerinin seslerini bilmek gerekmektedir. Bunun için öğrencilere harflerin adı ve sesleri birlikte öğretilmektedir. Öğrenciler harflerin sesini öğrenirken harflerin adından hareket etmektedir. Harflerin sesleri öğretilirken aynı sesi veren bütün harfler gösterilmektedir. Harflerin sesini öğretmek için her harf için açıklamalı ve örnekli bir eğitim verilmektedir. Bu çalışmalar öğrencilerin harf, hece ve kelime tanıma, akıcı okuma ve yazma gibi becerilerini üst düzeyde geliştirmektedir. Öğrencilerin dil ve zihinsel becerileriyle ses bilincini geliştirmeye yardım etmektedir.

Ses bilinci, seslere duyarlı olma, kelimelerin seslerini tanıma, ayırt etme, ses ve heceleri birleştirme, değiştirme gibi becerilerin kazanılmasıdır. Ses bilinci, çocukları kelimenin öğeleri hakkında bilinçlendirmeyi amaçladığından, dilin sesleri üzerinde düşünme, tanıma, ayırt etme, dikkat etme, keşfetme, farkına varma gibi zihinsel işlemleri gerektirmektedir. Bu bilinç çocuğun ilk okuma yazma öğrenme sürecinde, sesleri harflerle ilişkilendirmesini, eşleştirmesini, harfleri tanımasını, okumasını, yazmasını ve giderek yazılı heceleri, kelimeleri tanımasını getirmektedir. Bütün alfabetik dillerde sesler harflerle yazıldığı için ses bilinci eğitimi zorunlu görülmektedir. Ziegler ve Goswami (2005) “alfabetik dillerde okuma öğretimi için ses bilinci ve alfabetik ilkeleri yapılandırma çalışmalarının zorunlu bir öncelik olduğunu, hatta öğrenmenin kalbi olduğunu”, belirtmektedir.

Ses bilinci ilkelerine göre sesler sürekli, süresiz, basit, karmaşık, tam sesli, yarı sesli gibi özelliklere sahiptir. Bu özellikler çocukların sesleri öğrenmesinde etkili olmaktadır. Bu nedenle eğitim sürecinde seslerin bazı özelliklerine dikkat edilmektedir. Ses bilinci ilkelerine göre;

- Basit sesliler (a, e, i, o, u) karmaşık seslilere göre daha kolay öğrenilmektedir.
- Sesli harfleri tanıtmak ve öğretmek sessizlere göre daha kolay olmaktadır.
- Sürekli sessizleri öğretmek süresiz sessizlere göre daha kolaydır. Örneğin “ffff”, şşşş, gibi sürekli sessizler, “b,p” gibi süresizlere göre daha kolay öğretilmektedir (Güneş,2007).

Ses bilinci ilkelerinden hareketle öğrencilerin kolay öğrendikleri sesleri belirlemek için çok sayıda araştırma yapılmıştır. Araştırmalarda öğrencilerin genel olarak adı ve sesi aynı olan harfleri daha kolay öğrendikleri görülmüştür. Örneğin “a, e” gibi. Amerika, Brezilya, Fransa, İngiltere, İspanya, İtalya, Portekiz gibi batılı ülkelerde çocukların hepsinde benzer sonuçlar alınmıştır. Çocuklar sesli harfleri sessiz harflere göre daha hızlı tanımaktadır. Sessiz harflerden

de sürekli sessizleri erken tanımaktadır. Harfin ismi ve sesi yakınsa daha kolay öğrenmektedirler. Yani çocuklar f (fff) sesini b (bbb) sesine göre daha kolay öğrenmektedir. Ancak süreksiz sessiz olan “b, d, j, k, p, q, t, v, z” gibi harflerin seslerini daha geç öğrenmektedir (Ecalte, 2004, Suha, 2012). Bu konuda Sophie Briquet–Duhaze (2015), 300 öğrenci ile deneysel bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonunda 300 öğrencinin tamamı “a, e, f, m, o, r, s, t, v, z” harflerinin sesini hızlı ve doğru tanımıştır. Bunun yanında “i, n, u, w, y” harflerini birkaç hatayla, “b, c, d, g, h, k, j, p, x, q” harflerini ise 3-10 kez hatalı ve geç tanımıştır. Buna karşılık “b-d, p-q” gibi simetrik harflerin adı ve sesinin çok karıştırıldığı görülmüştür (Briquet-Duhazé, 2015).

Bir başka deneysel araştırma ise Suha (2012) tarafından yapılmıştır. Bu araştırma 31’i erkek 29’u kız öğrenci olmak üzere 60 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin “a, e, i, y, u, o” gibi sesli harfleri tanımaları “b, c, d, g, j, k, p, q, v, t, f, l, m, n, r, s, h, w, x, z” gibi sessiz harflere göre daha hızlı ve kolay olmuştur. Bir başka ifadeyle öğrencilerin % 55,81’ i sesli harflerin sesini % 75,18 oranında doğru ve hızlı tanımıştır. Buna karşılık öğrencilerin % 48’i sessiz harfleri % 57 oranında doğru tanımıştır. Bu sonuçlar sesli harflerin daha kolay tanındığını göstermektedir (Suha,2012). Araştırmada sessiz harfler üç gruba ayrılarak tanınma durumları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu çalışma sonunda “f, l, m, n, r, s, x” gibi sürekli sessiz harfler % 62,14 oranında doğru tanınmıştır. Bunu % 53,47 tanınma oranıyla “c, g, h, w” harfleri izlemiştir. Süreksiz sessiz harflerin yoğun olduğu “b, d, j, k, p, q, v, t, z” gibi harfler ise % 51.91 oranında doğru tanınmıştır. Benzer sonuçlar çeşitli araştırmalarda ortaya çıkmıştır(Suha,2012). Araştırma sonunda Fransızca harflerin sesine göre kolay tanınanların bir sıralaması yapılmıştır. Bu sıralama **e** (%85), **a** (%84,44), **j** (%75), **v** (%73,89), **m** (%70), **n** (%64,44), **p** (%62,78), **b** (%58,89), **f** (%54,44), **w** (%32,78) şeklinde olmuştur (Suha, 2012).

Harflerin yazılışını öğretme: Harf tanımada harflerin adı, sesli ve sessiz olması yanında yazım şekilleri, büyük, küçük, dik ve eğik yazılması da önemli olmaktadır. Bu durumlar harfi tanıma ve öğrenmede etkili olmaktadır. Çok sayıdaki araştırma kolay yazılan harflerin daha erken öğrenildiğini göstermektedir (Suha, 2012). Bu nedenle Latin harflerinin yazılışından hareketle öğrencilerin en kolay yazdıkları ve öğrendikleri harflerden belirlenmektedir. Kolay yazılan harflerle başlamak ilk okuma yazma sürecinde etkili olmaktadır. F. G. French’in araştırmalarına göre Latin harfleri yazılışına göre altı gruba ayrılmaktadır.

1. Kolay çizgilerden oluşan harfler: **i, ı, l, t, u** gibi.
2. Sağa doğru yukarıdan bir çizgi ile yazılan harfler: **n, m, h, k, p, b** gibi.
3. Sola doğru yazılan yuvarlak harfler: **o, e, c** gibi.

4. Sola doğru yukarıdan bir çizgi ile yazılan harfler: **a, d, g** gibi.
5. Yukarı doğru yazılan harfler: **v, r** gibi.
6. Karışık yazılan harfler: **s, f, j, y, z** gibi (Güneş, 2007).

Bu sıralamada ilk grupta yer alan harfler kolay, son gruptaki harfler daha zor yazılmaktadır. Öğrencilere harfleri öğretirken bu sıralamaya dikkat edilmektedir.

Sık kullanılan harfleri öğretme: Son yıllarda öğrencilerin harf tanıma becerilerini geliştirmek için dilde sık tekrarlanan harfleri önce öğretme yaklaşımı uygulanmaktadır. Bu yaklaşımın temelinde dil ve beyin araştırmaları bulunmaktadır. Dil ve beyin araştırmalarından hareketle Stanislas Dehaene, Caroline Huron, J.Morais, Liliane Sprenger-Charolles, J.C. Ziegler, U. Goswami gibi araştırmacıların çalışmalarıyla “ilk okuma yazmada uygulanacak öğretim ilkeleri” belirlenmiştir. Bunların amacı çocukların yazılı kelimeleri hızlı bir şekilde tanıması, okuduklarını iyi anlaması, öğrenmek için okuması, okumadan zevk alması, bağımsız okuyucu olması ve zihinsel kaynakları etkili kullanmasıdır. Bu ilkeler “*alfabetik kodları öğretme, mantıklı ve sistemli ilerleme, okuma yazma becerilerini geliştirme, nitelikli etkinlikler hazırlama, metinleri çocuk düzeyine uyarlama*” olarak sıralanmıştır. Öğrencilerin okuma yazma becerilerini geliştirmek için öğretilecek ses, harf, hece, kelime ve metinlerin özenle seçilmesi ve dilde sık kullanılan öğelere öncelik verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Dehaene, 2011). Böylece dilde sık kullanılan öğelere dayalı ilk okuma yazma öğretim anlayışı ön plana çıkmıştır. Bu anlayışla Almanca, Fransızca, İngilizce, İspanyolca gibi dillerde sık kullanılan ses, harf, hece ve kelime listesi hazırlanmaktadır. Bu durum alfabetik bir dil olan Türkçemiz için de önemli ve gerekli olmaktadır. Ancak Türkçemizdeki ses, harf, hece ve kelimelerin bilimsel çalışmalara dayalı bir öğretim sıralaması yapılmamıştır.

Ülkemizde 2005 yılından bu yana ilk okuma yazma öğretimine seslerle başlanmakta, Türkçe öğretim programlarında ses ve harflerin öğretim sırası verilmektedir. Bu sıralamaya göre öğretilecek hece ve kelimeler verilmektedir. Ancak bu sıralamanın 2005,2015 ve 2017 Türkçe öğretim programlarında farklı olduğu ve her programda değiştirildiği görülmektedir. Bu durum ses, harf ve hecelerin öğretim kolaylığı ile kullanım sıklığının dikkate alınmadığı, sıralamanın bilimsel çalışmalara dayalı yapılmadığını ortaya koymaktadır. Oysa çoğu dilde kullanım sıklığı açısından öne çıkan ses, harf, hece, kelime gibi öğeler kapsamlı araştırmalarla belirlenmekte, en çok tekrar edilenden az tekrar edilene, kolaydan zora doğru sıralanmaktadır. Ülkemizde bu çalışmaların yok denecek kadar az olduğu, yapılanların da daha çok kelime sıklığını belirlemeye yönelik olduğu görülmektedir. Bu araştırmada Türkçe ilk okuma yazma öğretiminde verilecek

harflerin türü, özellikleri ve kullanım sıklıklarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla önce Türk Dil Kurumunun yayınladığı sözlüklerden hareketle geniş bir kelime havuzu oluşturulmuştur. Kelime havuzundaki harflerin sayısı ile kullanım sıklığı belirlenmiştir. Ardından öğretilecek harflerin sıralaması yapılmıştır.

1.1. Amaç

Türkçede sık kullanılan harfler ve öğretilmesine yönelik bu araştırma üç aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada harflerin ilk okuma yazma öğretiminde rolü ve önemi üzerinde durulmuştur. İkinci aşamada Türkçede kullanılan harflerin özellikleri, türü ve sıklığı belirlenerek diğer dillerle karşılaştırılmıştır. Üçüncü aşamada ise Türkçe öğretim programlarındaki harf öğretim sıralaması incelenerek Türkçenin yapısına uygun bir model önerilmiştir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Türkçe harflerin özellikleri nedir?
2. Türkçede sık kullanılan harflerin türü ve sayıları nedir?
3. Türkçe harflerle Avrupa dillerindeki harflerin benzer ve farklı yönleri nelerdir?
4. Türkçe öğretim programlarındaki harf öğretim sıralaması nasıldır?
5. Türkçe ilk okuma yazma sürecinde harf öğretimi nasıl olmalıdır?

1.2. Önem

Günümüze kadar Türkçede kullanılan harflerin özellikleri, kullanım sıklığı ve öğretilmesine ilişkin kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bazı kaynaklarda Türkçenin dil yapısı, seslerin ve harflerin özellikleri, çocuklarda ses gelişimi, harf öğretimi konusunda bilgiler verilmektedir. Ancak bunların çoğunun bilimsel çalışmalara dayalı olmadığı görülmektedir. Bu durum ilk okuma yazma öğretiminde harflerin etkisi, rolü ve öğretilmesi konusunda kapsamlı bir çalışmanın yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Araştırma Türkçede en çok kullanılan harfler, kullanım sıklığı, sesli ve sessiz harfler, sürekli ve süreksiz sessiz harfler konusunda elde edilecek bulgularla özgün bir çalışma olmaktadır. Türkiye’de okuma öğretiminin bilimsel bir anlayışla sürdürülmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca Türkçemizin özelliklerine dayalı bir okuma öğretiminin amaçlanması, bu amaç doğrultusunda Türkçede en çok kullanılan harflerin belirlenmesi, bunlara dayalı bir öğretim modelinin oluşturulması açısından özgündür. Araştırma sonunda harflerin öğretim sırası ve özelliklerini içeren bir model sunulmaktadır.

2. Yöntem ve Materyal

Bu araştırmada Türkçede sık kullanılan harflerin özellikleri incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu amaçla Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanan Türkçe Sözlük ve Kişi Adları Sözlüğündeki kelimeler alınmıştır. Bu sözlüklerdeki kelimelerin hepsi araştırmaya dâhil edilmiştir.

2.1. Kelime Havuzu

Araştırmanın amaçları çerçevesinde gerekli olan verileri toplamak için kelime havuzu oluşturulmuştur. Kelime havuzu için Türk Dil Kurumunun 2011 yılında yayınladığı 11. baskı Türkçe Sözlük temel alınmıştır. Bu Sözlükte verilen kelimelerle Kişi Adları Sözlüğündeki kelimeler güncellenerek kelime havuzuna alınmıştır. Kelime havuzunu oluşturmada uygulanan ilkeler ve işlemler aşağıda sıralanmıştır.

1. Türk Dil Kurumu 11. Baskı Türkçe Sözlükte 77.005 maddede verilen kelimeler incelenmiş, 2017 Güncel Türkçe Sözlükle karşılaştırılmış, eksik görülen kelime, deyim, birleşik kelime ve atasözleri eklenmiştir.
2. Sözlükte yer alan Ag, ..., Zn gibi kimya formülleri, FKB gibi kısaltmalar çıkarılmıştır.
3. Sözlükte ...ecek, acak, ...la, le, li, ...en, an gibi yapım ve çekim ekleri verilen maddeler çıkarılmıştır.
4. Maddelerin karşılarında verilen açıklamalar çıkarılmıştır.
5. Sözlükte “bizce, bizde, bizden, bize” gibi ismin, hâl eki almış çekimli şekilleri verilen maddeler olduğu gibi değiştirilmeden alınmıştır.
6. Para adları (Lira, Dolar gibi), Bolivyalı, Brahman, Bolşevik, Burç isimleri (Boğa, Koç, İkizler gibi) ve Bizmut gibi kimya terimlerini içeren maddeler olduğu gibi alınmıştır.
7. Bu işlemler sonunda geriye kalan 74.914 maddedeki kelimelerin hepsi kelime havuzuna aktarılmıştır. Bu havuza alınan kelimeler 728.985 harften oluşmaktadır.
8. Sözlük maddelerinde birleşik kelimeler olduğu gibi alınmıştır. Ancak ayrı yazılan birleşik kelime, deyim ve atasözlerindeki bağımsız her birim kelime olarak değerlendirilerek sayılmıştır. Örneğin “acele etmek” 2, “aç susuz kalmak” 3, “sakla samanı gelir zamanı” 4 kelime olarak sayılmıştır.
9. Değerlendirme sonrası kelime havuzundaki 110.452 kelime alfabetik sıraya göre listelenmiştir.

10. Ardından kelime havuzuna Kişi Adları Sözlüğündeki isimler eklenmiştir. Bu sözlükte 3.612 kız, 7.230 erkek olmak üzere toplam 10.842 ad bulunmaktadır.
11. Kişi Adları Sözlüğündeki bazı isimler tekrar etmektedir. Bunların hepsi çıkarılmış, geriye kalan 9.699 isim listelenmiştir. Bu havuza alınan kelimeler 59.331 harften oluşmaktadır.
12. Böylece kelime havuzu Türkçe Sözlükteki 110.452 kelime ile Kişi Adları Sözlüğündeki 9.699 kelime olmak üzere toplam 120.151 kelimedenden oluşmuştur. Araştırmada toplam 788.316 harf incelenmiştir.

2.2. Veriler ve Analizi

Oluşturulan kelime havuzunda bulunan kelimeler Ms. Word, Ms. Excel, Simple Concordance Program ve SPSS programları aracılığıyla analiz edilmiştir. Verilerin analize hazırlanması aşmasında MS Word, birleştirme, ayırma aşamasında Ms Excel, frekans ve yüzdelerin hesaplanmasında ise Simple Concordance Program ve SPSS programları kullanılmıştır. Analiz sonuçları betimsel istatistik yöntemlerinden frekans ve yüzde kullanılarak yorumlanmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Araştırma sonucu elde edilen bulgular aşağıda araştırmadaki soru sırası izlenerek verilmiştir. Böylece araştırma bulguları “ Harflerin Temel Özellikler, Türkçede Harflerin Kullanım Durumu, En Sık Kullanılan On Harf, Sesli ve Sessiz Harflerin Kullanım Durumu, Sürekli ve Süreksiz Sessizlerin Kullanımı, Türkçe Öğretim Programında Harf Sıralaması İle Öğretim Modeli başlıkları altında toplanmış ve yorumlanmıştır.

3.1. Türkçe Harflerin Özellikleri

Ülkemizde Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte Atatürk'ün önderliğinde 1928 yılında harf devrimi yapılmış, 1.11.1928 gün ve 1353 sayılı “Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun” ile yeni Türk harfleri kabul edilmiştir. Bu Kanun'a göre Türk Alfabesinde toplam 29 harf bulunmaktadır. Bunların 8'i sesli 21'i de sessiz harftir. Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanunda Türk alfabesindeki harflerin adları ve sırası a(a), b(be), c(ce), ç(çe), d(de), e(e), f(fe), g(ge), ğ(yumuşak ge), h(he), i(i), ı(ı), j(je), k(ke), l(le), m(me), n(ne), o(o), ö(ö), p(pe), r(re), s(se), ş(şe), t(te), u(u), ü(ü),v(ve), y(ye), z(ze) olarak belirtilmiştir. Ayrıca büyük küçük harflerin el ve matbaa yazılışı gösterilmiştir. Türkçedeki bütün sessiz harfler e harfi ile adlandırılmıştır. Bu durum harfleri adını öğrenme ve hatırlamada büyük kolaylık sağlamaktadır.

Türk alfabesinde Lâtin harfler kullanılmasına rağmen “x, q, w” gibi harfler bulunmamaktadır. Bunun yanında Türkçede batı dillerinde kullanılmayan “ç, ğ, i, ö, ş, ü” gibi

harfler yer almaktadır. Bu harfler noktalar hariç “c, g, ı, o, s, u” gibi harflerle aynı biçimde yazılmaktadır. Alfabede birbirine benzer harf şekillerinin kullanılması okuma yazma öğretimi kolaylaştırmakta ve yazma hızını artırmaktadır. Bir başka ifadeyle Türkçede “c, ç, g, ğ, ı, i, o, ö, s, ş, u, ü” gibi 12 harf birbirine benzer şekilde yazıldığından yazma öğretimi daha kolay olmakta, öğretilecek harf sayısı 29’ dan 23’ e düşmektedir. Bu durum öğrenme sürecini kolaylaştırmakta ve zihin yükünü azaltmaktadır.

Bir alfabedeki harf sayısının az olması okuma yazma öğretimi kolaylaştırmakta, fazla olması ise bu sürecin uzamasını getirmektedir. Bu açıdan dünyadaki diller incelendiğinde, dünyamızda 6000 civarında dil konuşulmakta ancak yazılı dil sayısı 100’ü geçmemektedir. Yazılı dillerin bazıları ortak alfabe kullandığından toplam alfabe sayısı 65 olmaktadır. Bu alfabelerin her birinde harf sayısı farklıdır. Dünyamızda en çok harfi bulunan alfabe Kamboçya'nın resmi dili olan Khmer alfabesidir. Bu alfabede 72 harf bulunmaktadır. Bu dil 12 milyon kişi tarafından konuşulmaktadır. En az harfi olan dil ise Rotokas alfabesidir. Bu alfabede 11 harf vardır. Bu dil 4300 kişinin konuştuğu Doğu Papua dilidir (Le Petit Robert, 2016). Avrupa ülkelerinde kullanılan alfabelerde de harf sayıları farklıdır. Örneğin İtalyancada 21, Almanca, Fransızca ve İngilizcede 26, İspanyolcada ise 29 harf bulunmaktadır (Jaffré ve Fayol, 1997).

3.2. Türkçede Harflerin Kullanılma Durumu

Araştırmada Türkçede kullanılan harflerin sıklığını belirlemek için kelime havuzuna alınan 120.151 kelime sayılmış ve toplam 788.318 harf olduğu görülmüştür. Bu rakamlar Türkçede genel olarak kelime başına ortalama 6,5 harfin düştüğünü ortaya koymaktadır. Türkçede kullanılan harflerin sıklık durumunu belirlemek için 788.316 harf incelenmiş ve dağılımı belirlenmiştir. Bunların oranları alfabetik sıraya göre Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1

Türkçe Harflerin Kullanım Sıklığı

Harf	f	%	Harf	f	%
A	104.545	13,26	M	47.769	6,06
B	16.576	2,10	N	38.751	4,92
C	9.128	1,16	O	17.115	2,17
Ç	10.896	1,38	Ö	6.567	0,83
D	19.357	2,46	P	9.659	1,23
E	70.655	8,96	R	43.473	5,51
F	6.394	0,81	S	26.565	3,37
G	11.529	1,46	Ş	15.122	1,92
Ğ	7.055	0,89	T	35.438	4,50
H	9.532	1,21	U	22.983	2,92
I	35.160	4,46	Ü	15.992	2,03
İ	51.957	6,59	V	7.783	0,99
J	728	0,09	Y	19.872	2,52
K	62.102	7,88	Z	14.305	1,81
L	51.308	6,51	Toplam	788.316	100,00

Tablo 1’de görüldüğü gibi Türkçede en çok %13,26 oranıyla “a” harfi kullanılmaktadır. Bunu %8,96 ile “e” harfi izlemektedir. Yani “a” ve “e” harfi ilk iki sıraya yerleşmektedir. Bunları %7,88 oranıyla “k” harfi izlemektedir. Bir başka ifadeyle Türkçe en çok kullanılan sesli harf “a” ve “e”, sessiz harf ise “k” olmaktadır. Bu üç harfin kullanım sıklığı toplamı %30,10’dur. Bu durum Türkçe metinlerin üçte birinin yani %30’unun “a”, “e” ve “k” harfi ile yazıldığını göstermektedir. Harflerin kullanım sıklığına göre sıralaması Tablo 2’de verilmektedir.

Tablo 2

Harflerin Kullanım Sıklığına Göre Sıralanması

Harf	f	%	Harf	f	%
A	104.545	13,26	B	16.576	2,10
E	70.655	8,96	Ü	15.992	2,03
K	62.102	7,88	Ş	15.122	1,92
İ	51.957	6,59	Z	14.305	1,81
L	51.308	6,51	G	11.529	1,46
M	47.769	6,06	Ç	10.896	1,38
R	43.473	5,51	P	9.659	1,23
N	38.751	4,92	H	9.532	1,21
T	35.438	4,50	C	9.128	1,16
I	35.160	4,46	V	7.783	0,99
S	26.565	3,37	Ğ	7.055	0,89
U	22.983	2,92	Ö	6.567	0,83
Y	19.872	2,52	F	6.394	0,81
D	19.357	2,46	J	728	0,09
O	17.115	2,17	Toplam	788.316	100,00

Türkçedeki bütün harfler en sık kullanılanlardan en az kullanılanlara doğru sıralandığında karşımıza “aekilmrntısyudobüşzgzçphcvğöfj” sıralaması çıkmaktadır. İlk beş sırada 3 sesli bir sessiz harf, ilk on sırada ise 4 sesli, 6 sessiz harf yer almaktadır. En az kullanılan harfler ise “v,ğ,ö,f ve j” harfleridir. Bu durum ilk okuma yazma öğretiminde önce “a,e,k,i,l, m,r,n,t,l” harflerinin, en son olarak da “v,ğ,ö,f,j” harflerinin öğretilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu sıralamada sesli harfler (ü ve ö hariç) genellikle ilk sıralarda yer almaktadır. Sessiz harfler sıralamasında ilk sırayı süresiz sessiz olan “k” harfi son sırayı ise “j” harfi almaktadır. Briquet-Duhazé (2015) tarafından yapılan araştırmalarda öğrenciler “a, e, f, m, o, r, s, t, v, z” harflerinin sesini doğru ve hızlı tanıdığı, “i, n, u, w, y” harflerinin sesini birkaç hatayla, “b, c, d, g, h, k, j, p, x, q” harflerini ise 3-10 kez hatalı tanıdığı belirlenmiştir. Bu harfler Türkçede en sık kullanılan harflerle karşılaştırıldığında “a, e, i, n, m, r, t” gibi harflerin kolay tanınacağı ortaya çıkmaktadır. Türkçede sesli harflerin kullanımı ile ilgili bilgiler Tablo 3’ te verilmektedir.

Tablo 3

Sesli Harflerin Kullanım Sıklığı

Sesli Harfler	f	%
A	104.545	13,26
E	70.655	8,96
i	51.957	6,59
I	35.160	4,46
U	22.983	2,92
O	17.115	2,17
Ü	15.992	2,03
Ö	6.567	0,83
Toplam	324.974	41,22

Türkçede sesli harflerin kullanım sıklığı incelendiğinde en çok “a” ve “e” harfinin kullanıldığı görülmektedir. Bunları “i” ve “ı” harfleri izlemektedir. İlk dört sırada yer alan sesli harflerin kullanım oranı %33,27’dir. Yani Türkçede sık kullanılan harflerin üçte birini “a, e, i ve ı” harfleri oluşturmaktadır. Bunları “u, o, ü ve ö” harfi izlemekte ve toplam kullanım oranları %7,95 olmaktadır.

Türkçede sessiz harflerin kullanımı ile ilgili bilgiler Tablo 4' te verilmektedir.

Tablo 4

Türkçe Sessiz Harflerin Kullanım Sıklığı

Sessiz Harfler	f	%	Sessiz Harfler	f	%
K	62.102	7,88	Z	14.305	1,81
L	51.308	6,51	G	11.529	1,46
M	47.769	6,06	Ç	10.896	1,38
R	43.473	5,51	P	9.659	1,23
N	38.751	4,92	H	9.532	1,21
T	35.438	4,50	C	9.128	1,16
S	26.565	3,37	V	7.783	0,99
Y	19.872	2,52	Ğ	7.055	0,89
D	19.357	2,46	F	6.394	0,81
B	16.576	2,10	J	728	0,09
Ş	15.122	1,92	Toplam	463.342	58.78

Türkçede sessiz harflerin kullanım sıklığı incelendiğinde en çok “k, l, m ve r” harflerinin kullanıldığı görülmektedir. Bunların toplam kullanım oranı %25,96’dır. Yani Türkçede sık kullanılan harflerin dörtte birini “k, l, m ve r” harfleri oluşturmaktadır. Bunları “n, t, s, y ve d” harfleri izlemekte ve toplam %17,77 oranında kullanılmaktadır. Ardından “b, ş, z, g, ç, p, h ve c” harfleri gelmektedir. Bunların toplam kullanım oranları %12,27’dir. Türkçede en az kullanılan %2,78 oranla “v, ğ, f ve j” harfleridir.

3.3. Türkçe ve Avrupa Dillerindeki Harflerin Karşılaştırılması

Avrupa dillerdeki harflerin kullanım sıklık oranları Tablo 5’ te alfabetik sıraya göre verilmiştir. Bu tabloya karşılaştırma kolaylığı olması açısından Türkçede sık kullanılan harflerin oranları da eklenmiştir. Tablo 5’teki veriler www.math93.com/index.php/.../315-analyse-frequentielle ve http://en.wikipedia.org/wiki/Letter_frequency adreslerinden alınmıştır.

Tablo 5

Türkçe ve Avrupa Dillerinde Sık Kullanılan Harfler

Harfler	Almanca	Fransızca	İngilizce	İspanyolca	İtalyanca	Türkçe
A	%6,51	% 7,67	%8,08	%12,53	%11,74	%13,26
B	%1,89	% 0,90	%1,67	%1,42	%0,92	%2,10
C	%3,06	% 3,26	%3,18	%4,68	%4,50	%1,16
Ç	-----	-----	-----	-----	-----	%1,38
D	%5,08	% 3,67	%3,99	%5,86	%3,73	%2,46
E	%17,40	% 14,71	%12,56	%13,68	%11,79	%8,96
F	%1,66	% 1,07	%2,17	%0,69	%0,95	%0,81
G	%3,01	% 0,87	%1,80	%1,01	%1,64	%1,46
G	-----	-----	-----	-----	-----	%0,89
H	%4,76	% 0,74	%5,27	%0,70	%1,54	%1,21
I	-----	-----	-----	-----	-----	%4,46
I	%7,55	% 7,53	%7,27	%6,25	%11,28	%6,59
J	%0,27	% 0,54	%0,14	%0,44	-----	%0,09
K	%1,21	% 0,05	% 0,63	%0,01	-----	%7,88
L	%3,44	% 5,46	%4,04	%4,97	%6,51	%6,51
M	%2,53	% 2,97	%2,60	%3,15	%2,51	%6,06
N	%9,78	% 7,09	%7,38	%6,71	%6,88	%4,92
O	%2,51	% 5,38	%7,47	%8,68	%9,83	%2,17
Ö	-----	-----	-----	-----	-----	%0,83
P	%0,79	% 3,02	%1,91	%2,51	%3,05	%1,23
Q	%0,02	% 1,36	% 0,09	%0,88	%0,51	----
R	%7,00	% 6,55	% 6,42	%6,87	%6,37	%5,51
S	%7,27	% 7,95	% 6,59	%7,98	%4,98	%3,37
Ş	-----	-----	-----	-----	-----	%1,92
T	%6,15	% 7,24	%9,15	%4,63	%5,62	%4,50
U	%4,35	% 6,31	% 2,79	%3,93	%3,01	%2,92
Ü	-----	-----	-----	-----	-----	%2,03
V	%0,67	% 1,63	%1,00	%0,90	%2,10	%0,99
W	%1,89	% 0,11	%1,89	%0,02	-----	-----
X	%0,03	% 0,39	%0,21	%0,22	-----	-----
Y	%0,04	% 0,31	%1,65	%0,90	-----	%2,52
Z	%1,13	% 0,14	%0,07	%0,52	%0,49	%1,81

Tablo 5'teki verilere göre Türkçede en sık "a" harfi, Almanca, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve İtalyancada "e" harfi kullanılmaktadır. Türkçede "e" harfi ikinci sıradadır. Alfabedeki "e" ve "a" sesli harfin toplam kullanımı Almancada%23,91, Fransızca da %22,38,İngilizcede%20,64, İspanyolcada %26,21, İtalyanca da% 23,53, Türkçede ise % 22,22'dir. Görüldüğü gibi alfabedeki "e" ve "a" sesli harfinin kullanım oranı en düşük İngilizcede en yüksek ise İspanyolcadadır. Türkçe, Fransızca, İtalyanca ve Almancada "e" ve "a" harfinin kullanım oranı birbirine yakındır. Türkçenin diğer dillerden farklılığı 3.sırada sık kullanılan "k" harfi olmaktadır. Türkçede "k" harfi%7,88 oranında kullanılırken diğer dillerde bu oran "q" harfi oranları dâhil çok düşüktür. Türkçede "m" harfinin kullanımını%6,06 iken diğer dillerde %3 ve daha altındadır. Buna

karşılık Türkçede “n” harfi kullanımı %4,92 iken diğer dillerde ortalama %7,5 civarındadır. Tablo 5’e göre alfabedeki “m” ve “n” harflerinin toplam kullanımı bütün dillerde birbirine yakındır. Benzer durum “ı” ve “i” harflerinin kullanım oranlarında da görülmektedir. Tablo 3’te görüldüğü gibi diğer dillere göre Türkçede “r” ve “s” harfleri daha az kullanılırken “y” harfi daha sık kullanılmaktadır.

3.4. En Sık Kullanılan On Harf

Türkçe harflerin kullanım sıklığına göre ilk on sırada yer alanlar “a, e, k, i, l, m, r, n, t, ı” şeklindedir. Avrupa dillerde ilk on sıraya yerleşen harfler Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6

İlk On Sıraya Yerleşen Harfler

Diller	Harf Sırası									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Almanca	e	n	i	s	r	a	t	d	h	u
Fransızca	e	s	a	i	t	n	r	u	l	o
İngilizce	e	t	a	o	n	i	s	r	h	l
İspanyolca	e	a	o	s	r	n	i	d	l	c
İtalyanca	e	a	i	o	n	l	r	t	s	c
Türkçe	a	e	k	i	l	m	r	n	t	ı

Tablo 6’da görüldüğü gibi Türkçede sık kullanılan ve ilk on sırada yer alan “k, m, ı” harfleri hariç diğerleri Avrupa dilleriyle örtüşmektedir. Diğer dillerde ilk on sırada yer alan “s, d, h, o, c, u” gibi harfler Türkçede ilk on sırada yer almamaktadır. Türkçede ilk üç sırada yer alan “a, e, k” harfleriyle metinlerin %30,10’u, ilk beş sıradaki “a, e, k, i, l” harfleri ile metinlerin %43,20’si, ilk on sıradaki “a, e, k, i, l, m, r, n, t, ı” harfleriyle metinlerin %68,65’i yazılmaktadır. İngilizce ilk üç sıradaki harflerle metinlerin %29,79’u, ilk beş sıradaki harflerle metinlerin %44,64’ü yazılmaktadır. Fransızca ilk üç sıradaki harflerle metinlerin % 30,33’ü, ilk beş sıradaki harflerle metinlerin % 45,10’u yazılmaktadır. Almandada ise ilk üç sırada yer alan harflerle metinlerin %34,73’ü, ilk beş sıradaki harflerle metinlerin %49,00’u yazılmaktadır. Görüldüğü gibi sık kullanılan ilk üç harfle metin yazmada Türkçe İngilizceden önde, Fransızca ile yakın durumdadır. Ayrıca ilk ona giren “a, e, i, l” gibi sesli harflerle metinlerin %33,27’si, “k, l, m, r, n, t” gibi sessiz harflerle metinlerin %35,38’i yazılmaktadır. Bu durum öğretim yönüyle Türkçenin üstün bir dil olduğunu göstermektedir.

3.5. Sesli ve Sessiz Harflerin Kullanılma Durumu

Türkçede sesli ve sessiz harflerin kullanım sıklığı da incelenmiş elde edilen bulgular diğer dillerle birlikte Tablo 7’de alfabetik sıraya göre verilmektedir.

Tablo 7

Sesli ve Sessiz Harflerin Kullanım Durumu

Harfler	Almanca	Fransızca	İngilizce	İspanyolca	İtalyanca	Türkçe
Sesli harfler	%38,36	%43,42	%37,98	%45,97	%47,65	%41,22
Sessiz harfler	%61,64	%56,58	%62,02	%54,03	%52,35	%58,78

Bir dilde sesli harfin çok olması ve sık kullanılması ilk okuma yazma öğretim sürecini kolaylaştırmaktadır. Bu yönüyle yapılan incelemeler Tablo 7’de görüldüğü gibi Türkçede sesli harflerin %41,22, sessiz harflerin ise %58,78 oranında kullanıldığı görülmektedir. Bu durum diğer dillerle karşılaştırıldığında Türkçenin çok iyi durumda olduğu anlaşılmaktadır. İngilizcede sesli harfler %37,98, Almancada ise %38,36 oranında kullanılmaktadır. İngilizce ve Almancada sesli harflerin sık kullanımı Türkçeye göre %3 oranında daha düşüktür. Fransızca ile Türkçe yakın değerlerde olmakta ancak İspanyolca ve İtalyancanın oranları bütün dilleri geçmektedir. Tablo 7’deki sessiz harflerin sıklık oranları incelendiğinde en çok sessiz harfin %62,02 ile İngilizce, %61,64 ile de Almancada kullanıldığı ortaya çıkmaktadır. Bu durum ilk okuma yazma öğretimini güçleştirici olmaktadır. Sonuç olarak Türkçe sesli harflerin kullanım sıklığı yönüyle İngilizce ve Almancadan üstün Fransızcaya yakın olduğu görülmektedir.

3.6. Sürekli ve Süreksiz Sessizlerin Kullanılma Durumu

İlk okuma yazma sürecinde harf öğretimi açısından bir dilde sessiz harflerin az olması, bunların da çoğunun sürekli sessizlerden oluşması önemli olmaktadır. Bu anlayışla Türkçe ve bazı Avrupa dillerindeki sessiz harflerin durumu incelenmiştir. Elde edilen bulgular Tablo 8’de verilmektedir.

Tablo 8

Sürekli ve Süreksiz Sessiz Harfler

Harfler	Almanca	Fransızca	İngilizce	İspanyolca	İtalyanca	Türkçe
Sürekli sessizler	%40,40	%35,82	%39,39	% 2,82	%32,38	%36,62
Süreksiz sessizler	%21,24	%20,76	%22,63	%21,21	%19,97	%22,16
Toplam	%61,64	%56,58	%62,02	%54,03	%52,35	%58,78

Tablo 8’de görüldüğü gibi sürekli sessizlerin en sık kullanıldığı dil Almancadır. Bunu İngilizce, Türkçe, Fransızca, İspanyolca ve İtalyanca izlemektedir. Süreksiz sessizlerin en sık

kullanıldığı dil ise İngilizcedir. Bunu Türkçe, Almanca, İspanyolca, Fransızca ve İtalyanca izlemektedir. Bu sonuçlar Türkçenin İngilizceden üstün Fransızca ve Almancaya yakın değerlerde olduğunu göstermektedir.

Diğer taraftan Türkçede “k” ve “a” harflerinin çok olması okuma sürecinde okuyucuya görsel tanıma üstünlüğü sağlamaktadır. Bu konuda Victor Rosenthal’ın araştırmaları önemli olmaktadır. Rosenthal küçük harflerde görsel tanınma ve baskın ayırt etme ölçütlerini yükseklik, aşağı doğru inme ve yana doğru yazılma olarak belirlemiştir. Bu ölçütlere göre harfleri dört gruba ayırmıştır. Bunları;

- Yukarı doğru uzanan harfler: b, d, f, h, k, l, t,
- Aşağı doğru yazılan harfler: g, j, p, q, y,
- Yana doğru yazılan harfler: a, c, e, m, n, o, r, s, u, v, w, x, z,
- Noktalı harfler: à, é, è, ê, î, i, ï, ù, ü,

olarak sıralamıştır (Rosenthal,2001).Okuma sürecinde her grubun görsel tanınma ve baskın ayırt edilme durumunu ayrıntılı olarak incelemiştir. Araştırmada yukarıya doğru yazılan “k, b, d, f, h” gibi harflerle yana doğru yazılan “a, e, m, n” gibi harflerin “g, j, p, q, y” gibi aşağı doğru yazılan harflere göre üç kat daha kolay fark edildiği ortaya çıkmıştır. Yana doğru yazılan harflerden “c, o, s, x, z” gibi simetrik harflerin tanınma düzeyinin düşük olduğu bulunmuştur. Noktalı harflerde ise tanınma düzeyi artmaktadır (Giezendanner, 2008; Güneş, 2012). Bu bulgulardan hareketle Türkçede sık kullanılan ve ilk on sırada yer alan “a, e, k, i, l, m, r, n, t, ı” harfler karşılaştırıldığında “a, e, k, m, n, i” gibi harflerin üç kat daha kolay fark edildiği ortaya çıkmaktadır. Bu harflerle Türkçe metinlerin %47,67’sinin yazıldığı dikkate alındığında Türkçe metinlerin yarısı kolay fark edilen harflerden oluşmaktadır. Bu durum harf öğretimini ve okuma yazma sürecini kolaylaştırıcı olmaktadır.

3.7. Türkçe Öğretim Programında Harf Sıralaması

Ülkemizde 2005 yılından bu yana ilk okuma yazma öğretimine seslerle başlanmakta, Türkçe öğretim programlarında ses ve harflerin öğretim sırası verilmektedir. Ancak harf öğretim sıralamasının 2005, 2015 ve 2017 Türkçe öğretim programlarında farklı olduğu ve her programda değiştiği görülmektedir. Bu durum Türkçedeki ses, harf ve hecelerin öğretim kolaylığı ile kullanım sıklığının dikkate alınmadığı, sıralamanın bilimsel çalışmalara dayalı yapılmadığını ortaya koymaktadır. Oysa çoğu dilde sık kullanılan ses, harf, hece ve kelimeler kapsamlı araştırmalarla belirlenmekte, çoktan aza, kolaydan zora doğru sıralanmaktadır. Ülkemizde bu çalışmaların yok

denecek kadar az olduğu, yapılanların da daha çok kelime sıklığını belirlemeye yönelik olduğu görülmektedir.

2005 Türkçe Öğretim Programında öğrencilere harfleri kolay öğretmek ve ses bilincini geliştirmek için ses/harf grupları yapılmıştır. Bu grupların oluşturulmasında alfabemizdeki harfler çok kullanılanlardan az kullanılanlara doğru sıralanmış, harflerin yazım ve öğretim kolaylığı (bitişik eğik yazı harfleri açısından) ön plana alınmış, alfabemizdeki bütün seslerin kolay öğrenilmesi için bir sesli, bir sessiz harf sıralaması yapılmış, sessiz harflerin verilmesinde sürekli ve süreksiz sessiz harflerin özelliklerine dikkat edilmiştir. Bu ilkelere dayalı olarak alfabemizdeki ses/harfler altı gruba ayrılmıştır. Bunlar 2005 Programında;

1. Grup: e, l, a, t,
2. Grup: i, n, o, r, m,
3. Grup: u, k, ı, y, s, d,
4. Grup: ö, b, ü, ş, z, ç,
5. Grup: g, c, p, h,
6. Grup: ğ, v, f, j

şeklinde düzenlenmiş ve harf öğretiminin bu sıra izlenerek yürütülmesi öngörülmüştür (MEB, 2005). Yani harflerin öğretim sıralaması “elat, inorm, ukıysd, öbüszç, gcph ve ğvfj” şeklinde verilmiştir. Bu sıralama araştırmada elde edilen “aekilmrntısuymbüşzçgçphcvğöfj” sıralamayla büyük oranda örtüşmektedir. Ayrıca Programda “Ses Temelli Cümle Yönteminin İlkeleri” başlığı altında ilk okuma-yazma öğretim sürecinde dikkat edilecek ilkeler sıralanmıştır. Bu ilkelerde;

1. *Öğrencinin ön bilgilerinden hareket edilmelidir.*
2. *Ağırlıklı olarak sentez yöntemi kullanılmalıdır.*
3. *Öğretilecek harf ve hecelerin;*
  - *Kolay okunması,*
  - *Dil de kullanım sıklığına sahip olması” gerektiği vurgulanmıştır(MEB,2005).*

2015 Türkçe Öğretim Programında öğretilecek harf sıralaması değiştirilmiş ve yeni bir gruplama yapılmıştır. Bu sıralama Programda;

1. Grup: e, l, a, n
2. Grup: i, t, o, b, u,

3. Grup: k, ı, r, ö, s, ü,
4. Grup: m, d, ş, y, c, z,
5. Grup: ç, g, p, h,
6. Grup: f, v, ğ, j,

Olarak verilmiştir. Yani sıralama “elan, itobu, kırösü, mdşycz, çgph, fvğj” olarak yapılmıştır. Bu sıralamada “b ve ö” harfi erken “m, y, d, z” gibi harfler geç verilmektedir. Daha sonra 2017 Türkçe Öğretim Programında harf öğretim sıralaması tekrar değiştirilmiş ve aşağıdaki şekilde verilmiştir.

1. Grup: e, l, a, k, i, n
2. Grup: o, m, u, t, ü, y
3. Grup: ö, r, ı, d, s, b
4. Grup: z, ç, g, ş, c, p
5. Grup: h, v, ğ, f, j,

2017 Türkçe öğretim programında öğretilecek harfler “elakin, omutüy, örıdsb, zçgşcp, hvğfj” olarak sıralanmıştır. Bu sıralama araştırmada elde edilen “aekilmrntısuıyodobüşzçgphcvğöfj” sıralamasıyla örtüşmemektedir. Bu sıralamada “ü” ve “ö” harfleri “ı” harfinden “n” ise “m” harfinden önce verilmekte, “t, r, s, d, l” harfleri ise geç verilmektedir. Kısaca 2017 Türkçe Öğretim Programında verilen harf öğretim sıralaması Türkçede sık kullanılan harf sıralamasına uygun değildir. Ayrıca harf öğretimi konusunda yeterli açıklama yapılmamıştır.

3.8. Öğretim Modeli

Etkili bir ilk okuma yazma öğretimi için önce harflerin kullanım sıklıkları ve özelliklerine göre bir sıralamanın yapılması gerekmektedir. Bu süreçte ilk okuma yazma öğretim yönteminin özellikleri önemli olmaktadır. Ülkemizde 2005 yılından bu yana Ses Temelli Cümle Yöntemi ile ilk okuma yazma öğretilmektedir. Bu yöntemde seslerle başlanmakta, harflerin adı ve sesleri öğretilmekte, sesler birleştirilerek heceler, kelimeler ve cümleler oluşturulmaktadır. Öğretim sürecinde ilerleme, küçük öğelerden büyük öğelere doğru gitmekte, öğretilen her öğe (harf, hece ve kelime) bir sonraki öğenin alt yapısını oluşturmaktadır. Böylece öğrencilerin öğrendiklerini kolay bütünleştirmelerine çalışılmaktadır. Ayrıca öğrencilerin cümle kurma ve metin oluşturma becerilerini geliştirme üzerinde durulmaktadır. Bu durum yapılandırıcı yaklaşımın bir gereği olmakta ve bitişik eğik yazı ile de desteklenmektedir (Güneş, 2007).

İlk okuma yazma öğretiminde öğrencilere harfleri kolay öğretmek, ses ve yazı bilincini geliştirmek için ses/harf grupları yapılmaktadır. Ses/harf gruplarının oluşturulmasında alfabe­deki ses/harfler, çok kullanılan­dan az kullanılan­a doğru sıralanmakta, harflerin yazım ve öğretim kolaylığı ön plana alınmakta, alfabe­deki bütün ses/harflerin kolay öğrenilmesi için harfler bir sesli, bir sessiz olarak sıralanmakta, sessiz harflerin verilmesinde sürekli ve süreksiz sessizlere dikkat edilmektedir. Bu ilkelere göre öğretim sıralamasında aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir.

Araştırma sonuçlarına göre alfabemizdeki harfler sık kullanılan­dan az kullanılan­a doğru;

- Genel olarak: “aekilmrntısuıydoübüşzgzçphcvğöfj” şeklinde sıralanmakta,
- Sesli harfler: “a, e, i, ı, u, o, ü, ö”,
- Sessiz harfler: “k, l, m, r, n, t, s, y, d, b, ş, z, g, ç, p, h, c, v, ğ, f, j”,
- Sürekli sessiz harfler: “l, m, r, n, s, y, ş, z, h, v, ğ, f, j”,
- Süreksiz sessiz harfler: “k, t, d, b, g, ç, p, c” olarak sıralanmaktadır.

Bu sıralamadan hareketle harf öğretim ilkeleri ve harflerin yazım kolaylığı dikkate alınarak öğretilecek ses/harf gruplarının;

1. Grup: e, l, a, k,
2. Grup: i, m, ı, t, n,
3. Grup: u, s, d, o, y,
4. Grup: ü, b, ş, ö, z,
5. Grup: g, ç, p, h,

6. Grup: c, v, ğ, f, j şeklinde düzenlenmesi, etkili bir ilk okuma yazma öğretimi açısından daha uygun olacaktır.

4. Sonuç ve Öneriler

Türkçede sık kullanılan harflerin özellikleri ve öğretimine yönelik bu araştırmada önce Türkçemizdeki ses ve harflerin özellikleri, kullanılma sıklığı, sesli ve sessiz harflerin oranı, sürekli ve süreksiz seslerin kullanılma sıklığı saptanmıştır. Ardından Türkçe harf özellikleri diğer dillerle karşılaştırılmıştır. Daha sonra Türkçe öğretim programları incelenmiş, ilk okuma yazma

öğretiminde verilecek harflerin sıralanması ile uygulanabilir bir model üzerinde durulmuştur. Araştırma sonunda;

1. Türkçe 120.151 kelimedede bulunan 788.316 harfin dağılımında, en sık “a” harfinin kullanıldığı, bunu “e” ve “k” harfinin izlediği, bu üç harfle metinlerin % 30’unun yazıldığı,

2. Türkçe harflerin en sık kullanılanlardan en az kullanılanlara doğru “aekilmrntısuıydobüşzgzpvcvğöfj” olarak sıralandığı, ilk beş sırada 3 sesli bir sessiz harfin, ilk on sırada ise 4 sesli, 6 sessiz harfin yer aldığı, en az kullanılan harflerin “v, ğ, ö, f ve j” harfleri olduğu,

3. Türkçede en sık “a” harfi, Almanca, Fransızca, İngilizce, İspanyolca ve İtalyancada “e” harfinin kullanıldığı görülmektedir.

4. Alfabedeki “e” ve “a” sesli harfin toplam kullanımı İngilizcede %20,64, Türkçede %22,22, Fransızcada %22,38, İtalyancada %23,53, Almancada %23,91’dir. Alfabedeki “e” ve “a” sesli harfinin kullanım oranı en düşük İngilizcededir. Türkçe, Fransızca, İtalyanca ve Almancada kullanım oranı birbirine yakındır.

5. Türkçede ilk üç sırada yer alan “a, e, k” harfleriyle metinlerin %30,10’u, ilk beş sırada yer alan “a, e, k, i, l” harfleri ile metinlerin %43,20’si, ilk on sırada yer alan “a, e, k, i, l, m, r, n, t, l” harfleriyle metinlerin %68,65’iyazılmaktadır. Bu yönüyle Türkçe İngilizceden üstün, Fransızca ile benzer durumdadır.

6. Türkçede ilk on sırada yer alan sesli harflerle metinlerin %33,27’si, sessiz harflerle ise metinlerin %35,38’i yazılmaktadır. Bu durum öğretim yönüyle Türkçenin üstün bir dil olduğunu göstermektedir.

7. Türkçede sesli harfler %41,22 oranında kullanılmaktadır. İngilizce ve Almancada sesli harf kullanımı Türkçeye göre %3 oranında daha düşüktür. Türkçe bu yönüyle İngilizce ve Almancadan üstün, Fransızca ile yakın değerdedir.

8. Türkçede sessiz harfler %58,78 oranında kullanılmaktadır. En çok sessiz harf %62,02 ile İngilizce, %61,64 ile de Almancada kullanılmaktadır. Sessiz harflerin çok kullanılması ilk okuma yazma öğretimini güçleştirici olmaktadır. Türkçe sessiz harf kullanımı yönüyle İngilizce ve Almancadan üstün Fransızcaya yakındır.

9. İlk okuma yazma sürecinde harf öğretimi açısından sessiz harflerin sürekli ve süreksiz olması da önemlidir. Sürekli sessizlerin en sık kullanıldığı dil Almancadır. Bunu İngilizce, Türkçe, Fransızca, İspanyolca ve İtalyanca izlemektedir. Süreksiz sessizlerin en sık kullanıldığı dil ise

İngilizcedir. Bunu Türkçe, Almanca, İspanyolca, Fransızca ve İtalyanca izlemektedir. Bu sonuçlar Türkçenin İngilizceden üstün Fransızca ve Almancaya yakın olduğunu göstermektedir.

10. Araştırmada sonunda elde edilen “aekilmrntısydobüşzgzçphcvğöfj” sıralaması 2005 Türkçe Öğretim Programındaki harf sıralamayla büyük oranda örtüşmekte ancak 2015 ve 2017 Türkçe Öğretim Programında verilen harf sıralamasıyla örtüşmemektedir. Kısaca 2017 Türkçe Öğretim Programında verilen harf öğretim sıralaması Türkçede sık kullanılan harf sıralamasına uygun değildir.

Sonuç olarak sık kullanılan harflerin özellikleri yönüyle Türkçe, başta İngilizce olmak üzere çoğu Avrupa dilinden üstün olmakta ve bu yapı Türkçenin öğretim üstünlüğünü artırmaktadır. Bu sonuçlara göre ülkemizde etkili bir harf ve ilk okuma yazma öğretimi açısından;

1. 2017 Türkçe Öğretim Programında verilen harf sıralamasının dilimizin yapısına uygun düzenlenmesi,
2. Öğretilecek harflerin seçiminde harf öğretim ilkeleri ile Türkçede sık kullanılan harflerin özelliklerine dikkat edilmesi,
3. Ders kitap ve materyallerin yenilenmesi,
4. Türkçemizin öğretim üstünlükleri konusunda yeni araştırmaların yapılması, önerilmektedir.

Kaynaklar

- Briquet-Duhazé, S. (2015). La connaissance du nom des lettres chez les élèves âgés de 8 à 10 ans. In S. Briquet-Duhazé, C. Ouellet & N. Lavoie. *Progrès en lecture-écriture chez des élèves de la maternelle au post-secondaire*. Paris: L'Harmattan, Enfance, Éducation et Société, p. 51-64.
- Dehaene, S. (2011). *Apprendre à lire. Des sciences cognitives à la salle de classe*, Paris: Odile Jacob
- Ecalte, J. (2004). Les connaissances des lettres et l'écriture du prénom chez l'enfant français avant l'enseignement formel de la lecture-écriture. *Psychologie Canadienne*, 45, 111-119.
- Foulin, J. N. Ve Pacton, S. (2006). La connaissance du nom des lettres: précurseur de l'apprentissage du son des lettres. *Education et Francophonie*, 34, 28-55.
- Giezendanner, F. D. (2008). Identification meilleure et Lecture plus rapide en minuscule, Les minuscules augmentent l'identité visuelle des mots <http://icp.ge.ch/sem/cms-spip/spip.php?article/546>.
- Güneş, F. (2007). *Ses temelli cümle yöntemi ve zihinsel yapılandırma*, Ankara: Nobel Yayınları.

- Güneş, F. (2012). *Okumada küçük harflerin büyük gücü*, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(10),93-108.
- Hillairet de Boisferon, A., Colé, P. ve Gentaz, E. (2010). Connaissance du nom et du son des lettres, habiletés métaphonémiques et capacités de décodage en grande section de maternelle. *Psychologie Française*, 55, 91-111.
- Helal, S. ve Weil-Barais, A. (2010). Les enseignants sont-ils convaincus de l'importance de l'apprentissage des lettres à l'école maternelle: quels exercices d'apprentissage proposent-ils aux élèves? Communication affichée présentée au colloque «*Le développement du jeune enfant: les apports de la recherche à la prise en charge des enfants aujourd'hui et demain par les professionnels*», Nantes, 7 juin 2010.
- Jaffré, J-P. ve Fayol, M. (1997). *Orthographe, des systèmes aux usages*, Paris : Flammarion, Collection Domino.
- Le Petit Robert (2016). Dictionnaire Le Petit Robert de la langue française www.lerobert.com/
- MEB. (2005). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: MEB.
- MEB. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: MEB.
- Rosenthal, V. (2001). Approche microgénétique du langage et de la perception. *Texto* !12 Aralık 2011 tarihinde http://www.revue_texto.net/Inedits/Rosenthal/Rosenthal_Micro1.html adresinden erişilmiştir.
- Suha, H. (2012). La connaissance des lettres a l'ecole maternelle et ses determinants. These de Doctorat, Psychologie. Universite d'Angers, Francais.
- TDK (2011).*Türkçe Sözlük*, 11.Baskı, Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ziegler, J. C. ve Goswami, U. (2005).Reading acquisition, developmental dyslexia, and skille dreadingacross languages: a psycholinguistic grain size theory. *Psychological Bulletin*, 131(1), 3-29.

Usage frequency and Training of Letters in Turkish**

EXTENDED SUMMARY

In recent years, extensive research on the mental processes of reading has been carried out at the international level. In this research, it appears that the reading is carried out in a region in the left brain of the reading process called the word recognition zone. The neurons of this region firstly examine the letters of the word, combining the letters to recognize the word. In other words, word recognition takes place through the operation of a complex neuron network in the left brain that functions very fast. Through this network, the letters of the word are examined one by one, and the word is recognized by combining the letters. For this reason, it is very important that the letters are recognized quickly and correctly during the reading process. From early ages, children try to improve their ability to recognize letters. It is seen that the students who know the letters well and recognize them fast learn to read and write earlier. For this reason, most developed countries start with the introduction of letters which are the smallest unit of words in teaching reading. Syllables and words are made by combining sounds with letters. Thus, letters, syllables and word recognition sequences are adopted in the first literacy teaching. Thus, it acts according to the brain recognition to the word process.

A letter is a sign that symbolizes the voices on the language. As each voice is symbolized by a sign, there are many letters in the text language. They are used to translate voices into words, to form syllables and words. Their order is the alphabet. The letters are divided into two, vowel and constant. Those that symbolize the voices released from the mouth effortlessly are called "vowels", while those that symbolize the voices produced with the help of a vowel are called "constants". In some sources, vowels are called "full sound" and constants are called "half sound". Because the constants have the sound. According to the voices of our language in the Turkish alphabet, there are 29 letters, each letter is used as a sound.

This research, which is usage frequency and teaching in Turkish alphabet, consists of three stages. In the first stage, the role and importance of the letters in the first literacy training was emphasized. In the second stage, the characteristics, type, and frequency of the letters used in the Turkish language were compared with other languages. In the third stage, the order of letter training in Turkish teaching programs was examined and a model suitable for the structure of Turkish was proposed. For this purpose, answers to the following questions were sought.

1. What are the characteristics of Turkish letters?

2. What are the types and numbers of commonly used letters in Turkish?

3. What are the similar and different aspects of the letters in European languages and Turkish letters?

4. How is the order of letter training in Turkish teaching programs?

5. What should be the teaching of letters in the Turkish first literacy process?

For this purpose, a total of 120,151 words and 788,318 letters taken from Turkish Language Institution Turkish Dictionary and Person Names Dictionary were examined.

At the end of the research, it was determined that;

1. In the distribution of the 788,316 letters in Turkish 120,151 words, the most frequently used vowel is "a", and followed by the letters "e" and "k", 30% of texts are written with these three letters,

2. It is found that the sequence of the letters in the Turkish alphabet according to their frequency of use was "aekilmrntısuıdobüşzğçphcvğöfj". The first three most frequently used letters included three vowels and one constant. On the other hand, the first ten letters included four vowels and six constants. The least frequently used letters were identified to be v, ğ, ö, f and j",

3. The most frequently used letter is the letter "a" in Turkish, is the letter "e" in German, French, English, Spanish and Italian,

4. The total usage of "e" and "a" is 20.64% in English, 22.22% in Turkish, 22.38% in French, 23.53% in Italian and 23.91% in German. The usage rate of "e" and "a" in the alphabet is lowest in English. Turkish, French, Italian and German are close to each other.

5. 30.10% of the texts are written by the letters "a, e, k" in the first three ranks in Turkish, 43.20% of the texts are written by the letters "a, e, k, i, l" in the first five ranks in Turkish, 68.65% of the texts are written by the letters "a, e, k, i, l, m, r, n, t, ı" in the first ten ranks in Turkish. In this respect, Turkish is superior to English, similar to French.

6. 33.27% of the texts are written with vowels in the top ten ranks in Turkish, and 35.38% of the texts are written with constants. This suggests that Turkish is a superior language in terms of teaching.

7. In Turkish, vowels are used at 41.22%. Vowels usage in English and German is 3% lower than Turkish. Turkish is superior that English and German, close to French in this respect.

8. In Turkish, constants are used at 58.78%. The most constants are used in English at 62.02%, and German at 61.64%. Much use of constants makes the first literacy teaching difficult. Turkish is superior to English and German, closer to French in terms of use of constants.

9. In the first literacy training process, it is also important that the constants stop and non-stop in terms of teaching the letters. German is the most frequently used language of non-stop constants. It is followed by English, Turkish, French, Spanish and Italian. The most frequently used language for stop constants is English. It is followed by Turkish, German, Spanish, French and Italian. These results indicate that the Turkish is superior to English, close to French and German.

10. The order of the commonly used letters in Turkish is the "aekilmrntısyudobüşzgçphcvğöfj". This ranking is in great agreement with the order of letter training in the 2005 Turkish Curriculum. However, it does not coincide with the letter order given in 2015 and 2017 Turkish Curriculum. For effective letter teaching, it is suggested that the order of letters in the 2017 Turkish Language Teaching Program should be arranged according to the structure of our language.

**This research was supported by the Limitless Education and Research Association.